

vine

educAcio
interCULTURAL

Índex

1. Justificació de la proposta	3
2. Mesures facilitadores de la integració escolar i social de l'alumnat immigrant	7
2.1. Organització del centre	7
2.2. Adaptació del Projecte Educatiu i del Projecte Curricular	10
2.3. Formes organitzatives i metodològiques afavoridores de l'atenció educativa a l'alumnat immigrant	11
2.4. Actuacions de l'equip directiu i de la tutoria que poden facilitar la integració escolar i social de l'alumnat immigrant	18
2.5. Pla d'acollida:	22
- Activitats per a realitzar amb les famílies	23
- Activitats per a realitzar amb l'alumnat	31
2.6. Organització de l'aula:	33
- El clima a l'aula com a factor afavoridor de la integració	33
- L'adequació de la programació didàctica per a donar resposta a l'alumnat immigrant	34
3. Proposta d'intervenció didàctica	35
3.1. Orientacions didàctiques generals	35
3.2. Blocs temàtics per a un curs escolar	41
Continguts (quadros sinòptics de cada unitat)	47
Bibliografia	55

1. JUSTIFICACIÓ DE LA PROPOSTA

En els últims anys, el perfil de l'alumnat que assistix als centres escolars ha canviat substancialment: ha augmentat el període d'escolaritat obligatòria, s'han escolaritzat alumnes amb necessitats educatives especials (NEE) en centres ordinaris i també s'ha produït un augment progressiu d'alumnat immigrant.

Esta diversitat implica un important repte per al professorat. Afrontar-lo suposa per als docents canvis en el procés d'ensenyament i aprenentatge, però també requerix disposar de recursos i d'estratègies que faciliten el nostre treball. A més, en els centres escolars és necessari elaborar propostes curriculars adaptades a les característiques de l'alumnat, establir organitzacions flexibles i aconseguir la implicació de tota la comunitat educativa per a donar una resposta adequada als escolars.

A la Comunitat Valenciana l'evolució de la població immigrant ha sigut espectacular. Des del curs 1997-98, en què hi havia escolaritzats 5.746 alumnes, fins al 2002-2003, el nombre d'alumnes immigrants s'ha incrementat un 704%, com pot observar-se en la taula següent.

	1997-98	1998-99	1999-00	2000-01	2001-02	2002-03
TOTAL Comunitat Valenciana	5.746	7.724	9.421	15.331	28.293	40.448

Esta nova realitat ha produït una certa inquietud entre els docents, que ens hem trobat amb la necessitat de realitzar canvis en la línia mencionada anteriorment. Es requerix molts suports i un període de temps per a poder adaptar-nos a la nova situació.

vine

L'alumnat immigrant no és un col·lectiu homogeni. No obstant, i sense ànims de simplificar la realitat, sí que podem apuntar algunes característiques molt definides que s'han de tindre en compte per a planificar una proposta adequada. Algunes d'estes característiques són:

- Falta de domini de la llengua vehicular del centre, la qual cosa suposa dificultats de partida per a accedir al currículum ordinari que els correspon per edat.
- Falta de coneixement de la nostra societat, cultura, etc. i, per tant, una falta de punts de referència que els ajuden a interpretar algunes informacions rebudes.
- Sensació de desarrelament: en alguns casos part de la família nuclear es queda al país d'origen, fet que pot crear un cert malestar en els xiquets i xiquetes, i el desig constant de la tornada al seu país, la qual cosa dificulta enormement la integració en el nou país.
- Aïllament social: en algunes zones de la Comunitat (per exemple, a Torreveija), és freqüent trobar ciutadans del mateix país que s'agrupen en barris o zones i organitzen en eixe entorn els seus propis servicis, llocs d'oci, etc. En molts d'estos casos el contacte que tenen amb la població autòctona és mínim.
- Problemes econòmics i laborals en alguns casos i una sèrie de necessitats culturals i afectives que és necessari detectar, analitzar i pal·liar, en la mesura que es puga, si volem aconseguir la seua integració escolar i social.

Tenint en compte les característiques enunciades, la institució escolar ha d'assumir unes funcions i responsabilitats importants: liderar la integració escolar i social de l'alumnat immigrant i col·laborar-hi de manera activa.

L'Administració Educativa permet als centres educatius, a través de l'Orde de 4 de juliol de 2001 (DOGV del 17), que regula l'atenció de l'alumnat amb necessitats de compensació educativa, la possibilitat de sol·licitar programes d'educació compensatòria. Per mitjà d'estos programes, els centres poden realitzar canvis organitzatius i metodològics, i ampliar els recursos del centre, tant materials com humans.

vine

D'altra banda, cada vegada amb més freqüència ens arriben notícies, a través dels mitjans de comunicació i del nostre propi entorn, d'actituds insolidàries i, en alguns casos, racistes. Per això, és convenient desenrotllar en els centres una educació intercultural que proporcione a l'alumnat coneixement, comprensió i respecte cap a les diverses cultures presents en la nostra societat, cada vegada més plural.

Creiem que un currículum adaptat, una adequada organització del centre, així com també la disponibilitat de recursos i el foment d'actituds solidàries, de respecte i de tolerància entre la comunitat educativa facilitarà en gran mesura la integració escolar i social de l'alumnat immigrant.

Tenint en compte els aspectes enunciats, hem intentat elaborar un material que pugua donar resposta a l'interrogant formulat pel professorat quan s'escolaritza un immigrant en el centre: Què fem amb Halifa, Yoko, Yana o Daniela?

El treball que presentem ací és el resultat de dos anys de dedicació, estudi i reflexió sobre el tema, així com també de la posada en pràctica d'estratègies d'adaptació per part professors i professores de diversos centres.

Els objectius que ens hem formulat en l'elaboració d'este material són els següents:

- 1- Facilitar estratègies organitzatives i metodològiques que milloren la integració escolar i social de l'alumnat immigrant.
- 2- Proporcionar orientacions per a l'adaptació del Projecte Educatiu de Centre (PEC) i de Projecte Curricular (PC).
- 3- Plantejar possibles actuacions, tant des de la tutoria com des de l'equip directiu, per a afavorir la integració de l'alumnat immigrant.
- 4- Desenrotllar un pla d'acollida que implique tota la comunitat educativa i facilite la incorporació de l'alumnat immigrant.
- 5- Plantejar una proposta d'intervenció didàctica que facilite l'aprenentatge de la llengua vehicular.
- 6- Facilitar materials per a l'aprenentatge de les llengües oficials de la Comunitat Valenciana.

vine

El material elaborat té dos parts clarament diferenciades i complementàries, ja que una sense l'altra faria del treball una proposta incompleta:

1- Mesures organitzatives que milloren l'atenció al alumnat immigrant:

- Organització del centre
- Organització de l'aula

2- Intervenció didàctica que facilite l'aprenentatge de la llengua vehicular utilitzada en el centre:

- Orientacions didàctiques generals
- Blocs temàtics per a un curs escolar
- Pla d'actuació
- Desenrotllament d'unitats didàctiques

vine

2. MESURES FACILITADORES DE LA INTEGRACIÓ ESCOLAR I SOCIAL DE L'ALUMNAT IMMIGRANT

2.1. Organització del centre

Procediment per a conèixer la diversitat que hi ha en el centre:

L'atenció a l'alumnat immigrant no pot abordar-se com un fenomen al marge de la vida escolar o paral·lel a esta, sinó que s'ha d'incloure dins de la diversitat que hi ha en el centre.

És aconsellable que el claustre establisca el procediment adequat per a recopilar informació sobre les necessitats educatives de l'alumnat i, a partir d'ací, establir l'organització més apropiada, tenint en compte els recursos personals i materials de què dispose el centre, així com també l'adaptació dels distints documents: Projecte Educatiu, Projecte Curricular, Pla d'Atenció a la Diversitat i Pla d'Acció Tutorial.

En les plantilles que oferim a continuació es pot recopilar informació sobre les necessitats educatives que hi ha en el centre, amb la finalitat de plantejar una proposta que responga a les necessitats detectades i que siga capaç d'implicar-hi tot el professorat del centre.

Centre

Curs

Tutor/a

Nom i cognoms	Data de naixement	Cursos repetits	Promoció amb àrees no superades	Retard en l'aprenentatge	DIFICULTATS DETECTADES							NAC (aprox.)	RECURSOS COMPLEMENTARIS					
					ACI	NEE	Immigrants	Dificultats educatives	Dificultats en la llengua oral	Dificultats visuals	Trastorn del desenvolupament		Dificultats motores	PERSONALS			MATERIALS	
														PT	AL	Altres	Fisioterapeuta	Educador

- ▶ NAC: Nivell actual de competències
- NEE: Necessitats educatives especials
- ACI: Adaptació curricular individualitzada
- PT: Pedagogia terapèutica
- AL: Audició i llenguatge

vine

NOM I COGNOMS	NIVELL DE COMPETÈNCIA LINGÜÍSTICA						RESPOSTA EDUCATIVA		
	Nivell 0	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	Nivell 4	Nivell 5	Hores d'atenció	Adaptacions	
								Accés	Curriculars

- ▶ Nivell 0: Ni parla, ni entén.
- Nivell 1: Comprén consignes orals bàsiques (vine, porta, asseu-te).
- Nivell 2: S'expressa en un nivell molt bàsic utilitzant un llenguatge no verbal.
- Nivell 3: Comprén frases senzilles.
- Nivell 4: Comprén frases senzilles i és capaç d'expressar-se utilitzant-les.
- Nivell 5: Té un nivell acceptable de comprensió i d'expressió.

vine

2.2. Adaptació del Projecte Educatiu i del Projecte Curricular

D'acord amb la normativa vigent —Decret 39/1998, de 31 de març, del Govern Valencià, d'ordenació de l'educació per a l'atenció de l'alumnat amb necessitats educatives especials (DOGV de 17.04.1998) i Orde de 4 de juliol de 2001, de la Conselleria de Cultura i Educació, per la qual es regula l'atenció a l'alumnat amb necessitats de compensació educativa (DOGV de 17.07.2001)— en el Projecte Educatiu ha de quedar reflectit el marc general per a l'adequada atenció educativa a l'alumnat immigrant.

Les decisions que adopte la comunitat educativa en el Projecte Educatiu han de tindre correlació en la forma d'abordar el procés d'ensenyament i aprenentatge. Això implica la conveniència d'establir una línia metodològica que facilite treballar amb diferents nivells a l'aula, així com també una organització que permeta agrupar l'alumnat de forma diferent, mantenint sempre la vinculació amb l'aula de referència, de manera que, quan siga necessari, es pugua realitzar un aprenentatge intensiu de la llengua vehicular utilitzada en el centre.

Tenint en compte la normativa mencionada, els centres d'atenció educativa singular (CAES) han d'incloure també, en el disseny del Programa d'Educació Bilingüe i en el Pla de Normalització Lingüística, el procés que cal seguir per a l'ensenyament de la llengua d'acollida.

En general, en el Projecte Curricular serà convenient:

- Adequar els objectius generals de l'etapa i de l'àrea a la diversitat de l'alumnat.
- Adaptar els continguts del cicle, incloent-hi informació sobre les distintes cultures de l'alumnat immigrant del centre.
- Prioritzar els continguts dels diferents cicles que es consideren bàsics per a l'aprenentatge de l'alumnat.
- Incloure continguts que faciliten el coneixement del país receptor.
- Adaptar els criteris d'avaluació tenint en compte les modificacions anteriors.

vine

A més del que s'ha exposat anteriorment, en el Projecte Curricular serà oportú incloure els criteris d'adscripció a l'aula de l'alumnat immigrant que han de ser debatuts i acordats pel Claustre de professors. A títol d'exemple, en proposem uns quants:

- L'alumne o l'alumna s'ha d'escolaritzar en el curs que li corresponga per edat (Orde de 4 de juliol de 2001).
- En la mesura que es puga, s'ha d'evitar la concentració d'alumnat immigrant en una mateixa aula.
- Cal evitar la incorporació a una mateixa aula d'alumnat del mateix país.
- En els centres que tinguen dos línies, s'haurien de tindre en compte, almenys, els aspectes següents a l'hora de decidir la llengua vehicular més apropiada per a l'alumnat:
 - Llengua vehicular que s'utilitza en l'entorn de l'alumnat.
 - Grau d'itinerància de la família.
 - Permanència previsible a la Comunitat Valenciana.

2.3. Formes organitzatives i metodològiques afavoridores de l'atenció educativa a l'alumnat immigrant

Som conscients que un dels majors reptes a què ha de fer front el professorat és a l'adequada atenció educativa a la diversitat de l'alumnat. Hi ha distints estils d'abordar la diversitat, i és en el marc de l'atenció a la diversitat on cal considerar l'atenció a l'alumnat immigrant, començant per analitzar com es conceptualitza i com s'accepta esta diversitat.

Experiències realitzades per pedagogs com Ferrer i Guàrdia, Alexander Sutherland Neill, Decroly, Dewey, M. Lobrot i les aportacions de Celestin Freinet, creador de l'escola moderna, sobre cooperació, organització de l'aula, aprenentatge de la llengua, etc., avalen la posada en marxa d'algunes estratègies com tallers, treball cooperatiu, plans de treball o contractes didàctics; este llegat pedagògic ens pot facilitar el treball amb distints nivells a l'aula.

vine

Així mateix, L. Luzuriaga, pedagog espanyol de la primera mitat del segle xx, va constatar que els mètodes actius i participatius incidixen sobretot en:

- L'augment de l'interés i de la motivació de l'alumnat.
- El foment de la creativitat.
- Una major llibertat d'elecció de l'alumnat.
- El respecte del ritme personal de treball.
- Millorar i augmentar la comunicació entre els components del grup.
- Aclarir els esquemes mentals i a reconstruir-los a través de l'anàlisi i de la discussió en grup, poderosos instruments de desenrotllament intel·lectual.

Tenint en compte tot això, creiem que l'aplicació de les estratègies que s'exposen a continuació pot ser molt efectiva amb l'alumnat immigrant, tant pel que fa a la interacció entre l'alumnat com en la millora del seu nivell d'expressió oral i de competència social.

La posada en marxa d'estes estratègies requereix un alt grau de coordinació entre el professorat i, també, una flexibilitat en els horaris i en l'ús dels espais, així com en l'optimització d'alguns recursos personals.

• **Algunes d'estes estratègies podrien ser les següents:**

■ **Agrupaments flexibles (dins o fora de l'aula)**

El professorat del centre podria plantejar-se la possibilitat d'organitzar grups tenint en compte el nivell de competència lingüística. Prèviament potser fóra aconsellable que el Claustre establira criteris per a la incorporació de l'alumnat als diferents grups.

Els agrupaments flexibles pretenen afavorir l'organització d'una part del treball dels alumnes durant un període de temps de la jornada escolar, perquè puguin rebre una atenció més individualitzada que els permeta, com més prompte millor, seguir el currículum ordinari. Durant la resta de l'horari, els xiquets i xiquetes tornen als grups de referència.

vine

Naturalment, estos agrupaments han de tindre una flexibilitat màxima, de manera que l'alumnat tinga la possibilitat de canviar de grup a mesura que es modifique el nivell de competència.

Estes sessions es podrien organitzar fent-les coincidir amb les àrees de Llengua i Coneixement del Medi. A l'inici de l'escolarització serà convenient, si és viable, intensificar l'aprenentatge de la llengua vehicular.

En la mesura que es puga, els criteris per a triar el professorat que ha d'atendre més intensivament este alumnat haurien de ser prèviament acordats pel Claustre i caldria deixar constància dels acords en el Projecte Curricular, dins de l'apartat d'organització del centre.

És aconsellable que este professorat fóra també l'encarregat de desenrotllar el Pla d'acollida a l'alumnat immigrant.

■ Tallers

Els tallers són espais on es realitzen activitats sistematitzades i dirigides, amb una progressió de dificultat ascendent, per a aconseguir que l'alumnat fasa ús de diversos recursos i conega diferents tècniques que posteriorment utilitzarà de forma individual a l'aula.

En els tallers es pretén que apreguen a treballar autònomament i potenciar el treball entre iguals, a partir d'una proposta plantejada pel professor. Allí aprenen a organitzar-se, poden triar tasques que els plantegen dificultats a la seua mida i realitzen activitats creatives i motivadores.

El treball s'organitza unes vegades individualment i moltes altres en parelles o en xicotets grups. El professor o la professora pot proposar tallers de llenguatge, de matemàtiques, de creativitat... A més, l'organització dels aprenentatges en tallers facilita als docents l'observació i el seguiment de l'alumnat.

vine

Si es treballa en grup, per a l'alumnat immigrant seran positives les interaccions que realitzi amb els seus companys, ja que així li serà més senzill realitzar activitats que per si mateix no realitzaria, i això contribuirà a millorar el nivell d'expressió oral.

És convenient que el professorat planifiqui tasques en què la seua presència resulte més necessària i altres en què els xiquets i xiquetes no requerisquen tant la seua ajuda.

L'avaluació del taller proporcionarà al professor informació sobre el procés d'aprenentatge de l'alumne.

Una proposta d'avaluació del taller podria ser la següent:

- Observació del procés seguit pels xiquets i xiquetes.
- Recollida d'informació per mitjà de fulls de registre, taules de doble entrada, etc.
- Anàlisi de la informació, realitzant un estudi i una valoració tant en l'àmbit individual com de grup.
- Presa de decisions: una vegada analitzada la informació obtinguda, podran decidir-se les actuacions posteriors, així com els canvis que s'han d'introduir en el procés d'ensenyament–aprenentatge.

■ Una aula, dos docents

Esta alternativa suposa l'aprofitament dels recursos personals del centre (professors de suport, professors de pedagogia terapèutica...) a l'aula ordinària.

Es tracta d'aconseguir que tot l'alumnat estiguen atesos a l'aula de referència per dos professors.

Esta forma organitzativa resultarà de gran utilitat quan l'alumnat immigrant tinga ja un nivell de competència lingüística mínima que li permeta seguir les classes.

Per a poder dur a terme esta proposta, es requerix triar els moments d'intervenció dels dos docents i planificar-los conjuntament.

vine

■ Pla de treball consensuat

Per mitjà d'esta estratègia es tracta d'organitzar activitats individualitzades per a cada xiquet o xiqueta, tenint en compte els seus interessos i les seues necessitats.

Es poden treballar diferents aspectes del currículum seguint el seu ritme de treball. Els xiquets i xiquetes aprenen a organitzar-se el temps i a responsabilitzar-se del treball.

L'alumne pot triar entre un repertori d'activitats, establert pel docent, durant un període de temps determinat, i fer-les en l'orde que crega convenient. Passat eixe temps, el professor i l'alumne podran reunir-se per a revisar el treball realitzat i acordar les tasques del període següent.

La revisió de les tasques realitzades per l'alumnat es pot realitzar a partir de fulls de control individual, taules de doble entrada, etc. Tenint en compte les característiques mencionades, considerem que esta estratègia pot resultar molt efectiva per a l'alumnat immigrant.

És convenient disposar de materials preparats prèviament, que incloguen activitats seqüenciades i progressives, com ara lectures ordenades, llibretes de càlcul, exercicis d'ortografia, etc.

Els plans de treball consensuats permeten que cada alumne puga treballar de forma individualitzada, seguint el seu propi ritme d'aprenentatge.

■ Contracte didàctic

Segons H. Przesmycki, un contracte és un acord negociat, precedit d'un diàleg entre professor i alumne amb la finalitat d'aconseguir un objectiu que pot ser cognitiu, metodològic o actitudinal.

Algunes idees pedagògiques que podrien vincular-se amb els contractes didàctics poden ser:

- La negociació i la reciprocitat: els contractes poden ser una via per a acostar posicions, construir coneixements o refermar-los. Els contractes es basen en l'explicitació, el contrast d'idees i posicions i el pacte. Faciliten la presa de consciència en relació amb una situació determinada, permeten aclarir els fets i definir el paper de cada u.
- L'autonomia i la regulació: ajuda a construir un model propi i personal de comportament, i també a ser progressivament més autònom.
- La cooperació: implica trobar objectius comuns, crear un bon clima d'afecte, d'acceptació de les altres persones, d'ajuda i de respecte mutu. En este context, els contractes són especialment útils per a explicitar l'organització de l'aula.

Considerem que el contracte és un bon instrument per a atendre l'alumnat immigrant, sempre que estiguem disposats a negociar i a delegar responsabilitats. El procés que podria seguir-se en l'elaboració d'un contracte didàctic seria el següent:

- Anàlisi de la situació: seria aconsellable que la realitzara l'alumnat amb l'ajuda del professor. S'ha de procurar indicar les raons que porten a la necessitat d'elaborar un contracte.
- Objectiu o objectius del contracte.
- Temps en què pot aconseguir els objectius.
- Mitjans de què disposa per a tindre èxit en el contracte.
- Qui pot prestar-li ajuda?
- Com es realitzarà l'avaluació?
- Què passarà si no es compleix el contracte?
- Firma de les persones que realitzen el contracte.

vine

■ Treball cooperatiu

L'aprenentatge cooperatiu és una manera d'educar-se en valors ètics universals com ara la generositat o la solidaritat.

Tenint en compte les aportacions de Campiglio, Rizzi, Ramós i Pujolás, plantejem els avantatges que el treball cooperatiu oferix, segons el nostre parer, per a atendre l'alumnat immigrant:

- Millora la comunicació dins del grup.
- Millora la formació de l'alumnat aprofitant el poder educador del grup.
- Millora el clima grupal. Les relacions entre els seus components es veuen clarament potenciades per mitjà del treball en grup.
- S'aprofiten els recursos de tots els components. Cal aprofitar les qualitats i els coneixements de cada component del grup.
- Les responsabilitats van canviant de persona.
- Es du a terme una avaluació contínua i flexible. Els objectius proposats pel grup han d'estar clars per a poder avaluar les etapes que es van superant.
- Millora el procés de presa de decisions. S'educa en consens i per al consens.
- Promou el procés de col·laboració.

Principis bàsics dels grups cooperatius:

- La col·laboració ha de transcendir del propi equip al grup classe.
- Cada alumne ha de contribuir a l'èxit del seu equip millorant les seues actuacions (complint els objectius marcats).
- Cada alumne ha de sentir-se protagonista del seu propi aprenentatge (al concretar els seus objectius i intentar superar-los).

vine

Permet que l'adquisició de coneixements siga compartida, fruit de la interacció i de la cooperació entre els membres del grup, per la qual cosa resulta molt positiu per a l'alumnat immigrant.

Cada membre del grup pot millorar el seu nivell sense necessitat de competir amb els altres.

Esta organització no impedeix mantindre espais de treball amb tot el grup, o realitzar treball individual.

Per a l'organització del treball, es pot dividir el grup en equips reduïts heterogenis. És aconsellable que el docent determine les activitats i els continguts que es treballaran, i que accepte diversos nivells de resolució.

Es pot treballar amb este sistema en totes les etapes educatives i en tot tipus de continguts.

2.4. Actuacions de l'equip directiu i de la tutoria que poden facilitar la integració escolar i social de l'alumnat immigrant

■ Equip directiu:

- Elaborar, adaptar, revisar i avaluar el Projecte Educatiu, el Projecte Curricular, el Reglament de Règim Intern i el Pla d'Acció Tutorial del Centre.
- Facilitar la flexibilització d'horaris, d'espais i de metodologia per a proporcionar una resposta adequada a l'alumnat immigrant.
- Promoure la dotació de recursos humans i materials necessaris per a millorar l'atenció de l'alumnat immigrant.
- Potenciar l'elaboració de programes d'educació compensatòria que impliquen tot el professorat del centre.

- Recopilar per a tot el professorat, a l'inici del curs, documentació que facilite l'accés de l'alumnat:
 - . Horari del curs.
 - . Horari de coordinació.
 - . Reunions de treball.
 - . Circulars informatives de principi de curs.
 - . Normes generals del centre.
 - . Full de registre de l'alumne.
 - . Full de part d'incidències.
 - . Fitxa de l'alumne.
 - . Activitats per a detectar el nivell de competència inicial de l'alumnat.
 - . Continguts mínims del cicle i de cicles anteriors per a facilitar l'elaboració d'adaptacions curriculars individualitzades (ACI).
 - . Model d'entrevista a pares.
 - . Pla d'acollida.
 - . Mesures prèviament acordades pel Claustre sobre la línia metodològica i organitzativa del centre que afavorisca l'atenció de l'alumnat immigrant.

- Potenciar la relació de les famílies amb el centre.

- Obtindre informació sobre les gestions que ha de realitzar davant dels diferents problemes que sorgisquen: localització del llibre d'escolaritat, certificats del país d'origen, tramitació de beques, etc.

- Assegurar-se que el tutor ha rebut tota la informació que el centre té de l'alumne.

- Informar dels materials disponibles en el centre, així com també dels programes i els servicis educatius que puguen orientar el professorat.

vine

■ Plantejar un debat en el centre en què es reflexione sobre les qüestions que, a títol d'exemple, citem a continuació intentant arribar a acords que quedaran reflectits en el Projecte Educatiu, en el Projecte Curricular i en el Pla d'Acció Tutorial.

- Quines mesures organitzatives seria adequat realitzar en el centre per a atendre l'alumnat immigrant, tenint en compte els recursos humans i materials de què disposa el centre?
- Disposa el centre de materials per a treballar amb este alumnat? Coneixem altres materials que podríem utilitzar?
- Quina metodologia seria la més adequada per a treballar amb l'alumnat immigrant?
- Quines activitats podríem realitzar amb els pares per a facilitar la integració dels alumnes?
- Consideres que en el centre hi ha una actitud favorable cap a l'alumnat immigrant per part de tota la comunitat educativa? En cas negatiu, quines activitats podrien realitzar-se per a modificar-la?

■ Tutoria

Conscients que el tutor o la tutora són un clar referent per a l'alumnat immigrant, la seua funció hauria de centrar-se en les activitats següents:

- Actuar com a dinamitzador dins del cicle i, en general, del centre, sense oblidar que la comunitat educativa ha d'implicar-se en l'atenció educativa de l'alumnat i que la problemàtica que genera la incorporació tardana progressiva de l'alumnat immigrant no és un problema del tutor sinó de tot el claustre.
- Assegurar-se que l'alumne és atès degudament i que tot el professorat implicat té la informació necessària.

vine

Ressaltem alguns dels aspectes que caldria que el tutor tinguera en compte:

• **Respecte a l'alumne**

- El perfil de l'alumnat immigrant sol ser molt variat, així com també els nivells de competència lingüística i curricular. El tutor ha d'intentar transmetre a tots ells sentiments de tranquil·litat, seguretat, respecte i la sensació de ser ben acceptats a l'aula.
- Al llarg de l'escolarització poden observar-se estats d'ànim canviants, ritmes de treball que es modifiquen. A l'alumnat, la nova situació li exigeix esforç; vol sentir-se comprés i ajudat.
- L'alumne necessita i vol entendre el que se li demana.
- L'alumne vol tindre responsabilitats com els seus companys i sentir-se part integrant del grup.
- És convenient animar i ajudar l'alumnat immigrant a tindre interès per conèixer informació sobre la localitat, la comunitat, el país...
- Cal procurar que l'acollida siga càlida, afectuosa i que tinga continuïtat.
- Des del primer moment s'ha d'intentar que l'alumnat conega les normes de convivència del centre, de manera que s'eviten, així, possibles problemes per desconeixement. S'han de realitzar, també, activitats perquè conega les diferents dependències del centre.

• **Respecte a la resta dels companys**

- Convé introduir continguts que incloguen aspectes de la cultura, la història, les tradicions, els valors, etc., del país d'origen dels seus companys.
- Se'ls ha d'informar de les dificultats i traves que té el company i de les responsabilitats que adquirixen si han decidit ajudar-lo.
- Se'ls ha d'orientar sobre l'ajuda que poden prestar-li:
 - Mostrar interès per les seues coses.

vine

- Parlar-los lentament, de forma clara i correcta.
- Intentar evitar que se senten sols en el pati.
- Evitar que es queden sols a l'entrada i l'eixida de classe.
- Ajudar el company quan els ho demane.
- No anticipar-se a realitzar les tasques del company.
- Realitzar a l'aula activitats que ajuden a la integració social de l'alumne.

2.5. Pla d'acollida

Considerem d'especial rellevància disposar d'una estructura d'acollida que facilite l'atenció immediata i més adequada de l'alumnat immigrant nouvingut i que aporte orientacions sobre l'actuació del professorat.

El Pla d'acollida forma part del Pla d'Acció Tutorial del centre. Conté les accions que es realitzaran en el centre per a facilitar la integració escolar i social de l'alumnat immigrant.

Les activitats que es programen en el Pla d'acollida han d'estar d'acord amb:

- El context en què està ubicat el centre.
- Les característiques del professorat i de l'alumnat.
- Les famílies immigrants.

El Projecte Educatiu del Centre serà el marc general a partir del qual s'elaborarà el Pla d'acollida.

És convenient que en la seua elaboració participe tot el professorat, a fi que tots assumisquen els canvis que comporta la interacció cultural. S'ha de consensuar amb el Claustre i s'ha d'informar la resta de la comunitat educativa dels acords a què han arribat.

A continuació oferim propostes per a treballar amb les famílies i amb l'alumnat.

- **Activitats per a realitzar amb les famílies**

El primer contacte amb les famílies hem de procurar que siga acollidor. Hem d'intentar que coneguen qui som, què fem i què esperem d'ells.

La relació entre les famílies i el centre serà més fluida si els pares perceben una actitud d'ajuda i de col·laboració. És important transmetre a les famílies tranquil·litat i la sensació que els seus fills estaran atesos degudament, i fer-los saber que se'ls mantindrà informats del procés d'escolarització del seu fill o la seua filla.

Tots sabem com és d'important mantindre bones relacions amb les famílies, ja que d'eixa manera augmenta la motivació de l'alumnat, es fa més senzilla la seua integració en el col·legi i es facilita que el seu rendiment siga major.

La informació que donem a les famílies en este primer contacte ha de ser bàsica i comprensible. En algunes ocasions la visió que tenen de l'escola les famílies immigrants depén, en part, de les seues experiències prèvies, de com és l'escola en el país d'origen o de la tradició familiar.

S'ha de procurar demanar informació sobre l'alumne a través de la família. En alguns casos ens podem trobar amb dificultats lingüístiques, raó per la qual podem vore'ns en la necessitat de recórrer a un intèrpret.

És important que la persona que realitze l'entrevista tinga en compte els codis verbals, gestuals i culturals de les diferents famílies.

Algunes de les possibles activitats que es poden realitzar amb els pares són les següents:

1. **Proporcionar-los informació sobre:**

- Sistema educatiu.
- Funcionament del centre, estructura i organització.

vine

- Normes de convivència, prèviament consensuades pel Claustre de professors.
- Calendari escolar.
- Horaris de tutoria.
- Tipus de reforç que rebrà el seu fill, tenint en compte els resultats obtinguts en l'avaluació inicial.
- Informació sobre ajudes que poden sol·licitar: menjador, transport o llibres.
- Enquesta per a demanar informació de l'alumne (en alguns casos haurà de realitzar-se amb intèrpret). S'hi adjunta un possible model.
- Donar a conèixer actuacions que durà a terme l'associació de pares i mares, així com també altres organitzacions relacionades amb el centre.

2. Donar a conèixer el col·legi

Organitzar, si fóra possible, unes jornades de portes obertes per a visitar les instal·lacions del centre. Prèviament podrien veure un vídeo del centre. En les distintes dependències es podria col·locar un pictograma que ajudara a identificar-les.

3. Donar a conèixer l'organigrama del col·legi

És orientador per a facilitar la mobilitat dels pares i de les mares en el centre situar l'organigrama en un lloc visible per a tots, amb el nom de les persones que ocupen els diferents càrrecs.

4. Fer-los visibles

La col·locació d'un mapamundi que reflectisca les nacionalitats de l'alumnat del centre pot ajudar a fer que els pares senten que se'ls té en compte en el centre.

A continuació oferim, com a exemple, un guió per a les entrevistes amb les famílies.

vine

ENTREVISTA A PARES, MARES, TUTORS O TUTORES DE L'ALUMNAT IMMIGRANT

1. DADES PERSONALS DE L'ALUMNE O L'ALUMNA

Nom i cognoms	
Data de naixement	Lloc
Lloc de procedència	
Curs	
Data d'incorporació	
Domicili	
Tel. domicili	Tel. urgència
Transport oficial	Menjador
Llengua materna	Parla altres llengües
Llengua vehicular	Nivell de competència: 0 1 2 3 4 5
Valencià / Castellà	Religió

vine

2. DADES FAMILIARS

Nom del pare o tutor	Edat
Professió	
Llengua materna	Parla altres llengües
Nom de la mare o tutora	Edat
Professió	
Llengua materna	Parla altres llengües
Nombre de germans	
Altres familiars amb els quals conviu	
Grau de col·laboració de la família amb el centre	
Observacions:	

vine

3. DOCUMENTACIÓ OFICIAL

Inscripció

Certificat mèdic

Documentació escolar presentada

Falta

Sol·licita beca de:

Transport

Menjador

Llibres

Observacions:

vine

4. ESCOLARITZACIÓ

Ha estat escolaritzat abans?

Cursos realitzats

Cursos repetits

Dificultats trobades

Observacions:

vine

5. ALTRES

1. SALUT

Té posades les vacunes corresponents a la seua edat?

Necessita atenció especial?

Pren amb regularitat algun medicament?

Té algun tipus d'al·lèrgia?

Observacions

2. ASPECTES RELACIONALS

Lloc d'estudi:

dormitori

menjador

cuina

altres

Temps que passa veient la televisió diàriament

Es relaciona amb amics i amigues fora del col·legi?

Té dificultats de relació?

Observacions:

vine

6. INFORMACIÓ A LES FAMÍLIES

- Sistema educatiu.
- Funcionament del centre.
- Normes de convivència.
- Calendari escolar.
- Horari d'atenció a pares i mares.
- Tipus de reforç que rebrà el seu fill o la seua filla.
- Informació sobre ajudes que pot sol·licitar: llibres, menjador, transport.

Observacions:

• Activitats per a realitzar amb l'alumnat

En l'elaboració del Pla d'acollida cal tindre present que no tots els alumnes han tingut una escolarització prèvia i continuada, i també que les pautes culturals i les expectatives que tenen posades en l'escola poden ser molt diferents.

Estes circumstàncies condicionen el Pla d'acollida, que hauria de concretar-se i personalitzar-se en funció de la situació i de l'origen de cada alumne. De vegades el que nosaltres considerem falta de participació o despreocupació no és una altra cosa que desconeixement.

Cal que el Pla d'acollida atenga, en primer lloc, les necessitats comunicatives dels alumnes i garantisca, en la mesura que siga possible, un tractament intensiu de la llengua. Serà necessari, per tant, que el col·legi tinga prevista la forma de donar resposta a esta necessitat.

Els nous codis de comunicació i les normes de funcionament costen d'adquirir; al principi els xiquets i xiquetes poden sentir-se desorientats i confusos. Cal ser conscients de l'esforç personal i intel·lectual que representa per a ells el fet d'atendre les nostres demandes.

En general, l'alumnat arriba amb un bagatge cultural, i la seua capacitat d'aprenentatge, de vegades, pot ser superior del que pareix inicialment. En este sentit, les expectatives del professorat i l'actitud que tinga cap al xiquet o la xiqueta poden ser determinants. Seria aconsellable que el conjunt de l'equip educatiu, en acords de Claustre, adoptara criteris per a:

- Assegurar un bon acolliment en l'aula i en el centre.
- Preveure, potenciar i programar situacions en les quals la interrelació amb els companys i companyes siga constant.
- Prioritzar l'aprenentatge de continguts lingüístics en situacions comunicatives, facilitant i promovent la participació activa d'estos estudiants en l'ús del llenguatge.
- Assegurar el coneixement i l'adquisició progressiva d'hàbits i normes.

vine

En el cas que l'alumnat immigrant presente altres dificultats, com pot ser un retard significatiu respecte al seu grup de referència, s'han de pendre les mesures d'adaptació curricular que es consideren oportunes.

Com a suggeriment, algunes de les activitats que podrien realitzar-se amb els alumnes durant els primers dies serien:

- Activitats de presentació.
- Proporcionar a l'alumne l'horari amb pictogrames que l'ajuden a identificar les diferents àrees.
- Posar el nom en els diferents objectes de l'aula.
- Informació sobre les normes mínimes de convivència. És convenient que el professorat s'assegure que les han enteses.
- Avaluació inicial per a detectar el nivell de competència de l'alumnat, no sols lingüística, sinó també curricular, per a proporcionar així la resposta més adequada.
- Nomenar un alumne tutor de l'alumne immigrant, al qual s'han de proporcionar les indicacions adequades sobre la seua tutorització (evitar que estiga sol en les entrades i eixides de classe, prestar-li ajuda quan se li sol·licite, parlar-li de forma clara utilitzant frases curtes inicialment, interessar-se sobre el seu país...).
- Activitats i jocs cooperatius que n'afavorisquen la integració.

vine

2.6. Organització de l'aula

- **El clima a l'aula com a factor afavoridor de la integració**

És convenient que el tutor o tutora i el conjunt del professorat que intervé a l'aula en què es produïx l'escolarització procure que l'acollida siga càlida, afectuosa i, el que és més important, que tinga una continuïtat.

Com a proposta plantejem una sèrie de pautes que creiem que poden facilitar l'acollida a l'aula.

- És important planificar activitats inicials en què no siga necessària l'expressió oral i en les quals els xiquets i xiquetes puguen mostrar les seues habilitats: jocs, activitats de matemàtiques, escenificacions, etc.
- És convenient programar activitats que faciliten l'avaluació inicial, que ens permeten valorar les activitats acadèmiques bàsiques, així com també hàbits i estratègies de treball. Per a això és aconsellable utilitzar diferents canals i materials manipulatius o gràfics.
- Des de l'inici de l'escolarització hem d'intentar comunicar-nos amb l'alumnat per mitjà de missatges clars i contextualitzats.
- En la mesura que siga possible, seria convenient organitzar un grup d'alumnes amb unes responsabilitats concretes en el procés d'acollida de l'alumnat nouvingut: prestar-los ajuda a classe, acompanyar-los en les entrades i eixides, ensenyar-los el centre, evitar que es queden sols, etc.
- Cal replantejar l'organització de la classe, si és necessari, per a fer-la més acollidora i facilitadora dels aprenentatges.
- És important fer participar a cada alumne en aquells aspectes en què siga competent, per a donar-li major seguretat.
- És molt pertinent incorporar a la classe recursos que faciliten l'aprenentatge: rètols, indicadors dels noms de les coses, murals, làmines, esquemes, dibuixos, fotografies i imatges.

- Cal abordar de manera immediata situacions de rebuig, siga amb el grup de classe o amb altres alumnes.
- És de gran ajuda per a l'alumne donar-li informació de les diferents activitats i situacions escolars que puguen resultar-li estranyes: festes escolars, activitats extraescolars, etc.

• **L'adequació de la programació didàctica per a donar resposta a l'alumnat immigrant**

Si realitzem alguns ajustos en la programació ordinària de les diferents unitats didàctiques de les àrees de coneixement, la integració de l'alumnat immigrant tindrà ja un marc d'actuació pensat prèviament, cosa que en facilitarà l'adequada escolarització. En l'elaboració de la programació, seria convenient tindre en compte els aspectes següents:

- Modificar els objectius afegint-hi algun matís que en reduïska la dificultat.
- Prioritzar aquells continguts que es consideren importants per a l'alumne; per exemple, tots aquells relacionats amb la comunicació oral.
- La introducció de nous continguts utilitzant nombrosos suports extralingüístics com ara imatges, esquemes, gràfics...
- L'estudi previ del vocabulari bàsic de la unitat, de manera que li resulte més senzill seguir la classe perquè sap què és el que s'hi treballa.
- Prioritzar les activitats orals sobre les escrites, fonamentalment a l'inici de l'aprenentatge de la segona llengua.
- En les activitats escrites, sempre que siga possible, se'ls pot permetre l'ús del diccionari.
- Les activitats han de ser plantejades a través de diferents canals, i caldrà tindre en compte que probablement requerisquen, en alguns casos, més temps de realització i una explicació individual per part del professor.

En tot cas, és important que ens assegurem que podrà realitzar les activitats programades a l'aula, amb les adaptacions necessàries. En cap cas pot estar inactiu mentre la resta dels companys treballa.

vine

3. PROPOSTA D'INTERVENCIÓ DIDÀCTICA

3.1. Orientacions didàctiques generals

L'ensenyament d'una llengua ha sigut i continua sent objecte de preocupació per al professorat.

Una mostra d'esta preocupació és la recerca permanent de mètodes d'ensenyament i aprenentatge que faciliten als xiquets i xiquetes l'adquisició i el desenrotllament tant de la seua llengua materna com d'altres llengües.

Una mirada ràpida al segle que ens precedix ens recorda la materialització d'esta recerca en els anomenats models tecnològics. Models que comencen a adquirir importància a finals de la Segona Guerra Mundial fins als anys seixanta i l'objectiu fonamental dels quals és augmentar la competència lingüística de l'alumnat.

Comenta Zanón que és en la dècada dels cinquanta quan el govern americà decidix promoure l'ensenyament de la llengua oral per a evitar l'aïllament dels científics i intel·lectuals americans respecte als avanços científicotecnològics dels altres països. Així va nàixer el conegut mètode audiolingual, caracteritzat per l'audició de diàlegs gravats i la repetició d'estructures que deixen poc d'espai a l'anàlisi de la seua adequació a la situació de comunicació.

El mètode audiolingual ha rebut fortes crítiques, entre les quals podem mencionar les següents:

- Pràctica automàtica de la llengua
- Rigidesa de les situacions d'aprenentatge
- Absència de l'exercici de la comunicació

L'anomenat codi cognitiu, defés especialment pels seguidors chomskians, sosté que la manera d'aprendre una segona llengua ha de ser semblant a l'adquisició de la llengua materna. Les pràctiques pedagògiques estan encaminades al desenrotllament conscient i significatiu de les estructures de la llengua i ja es comencen a entreveure certs intents d'aplicar les regles apreses a situacions de comunicació.

vine

No obstant, serà a partir dels anys setanta quan, des de la psicologia, l'antropologia i la filosofia, comence a plantejar-se el llenguatge com a comunicació. Hymes proposa un nou marc per a l'estudi del llenguatge: l'etnografia de la comunicació. La proposta de Hymes implica substituir el concepte de *competència lingüística* pel de *competència comunicativa*, o, dit d'una altra manera, aprendre a parlar no implica, únicament, conèixer unes regles, sinó també aprendre a usar-les en un context de comunicació determinat. Per tant, una didàctica de la llengua pressuposa crear situacions d'aprenentatge on es tinguin en compte:

- Les característiques dels interlocutors
- El tipus de missatge
- La intenció comunicativa
- El context

A partir dels anys huitanta es consoliden les idees anteriors al mateix temps que:

- Es realitzen nombrosos estudis de les estratègies d'interacció comunicativa.
- Es considera que el desenvolupament de la competència comunicativa ha de regir-se per les funcions socials del llenguatge, i es concep la gramàtica i el vocabulari com a mitjans al servei d'un objectiu de comunicació.

Les diferents aportacions ens duen a definir l'enfocament comunicatiu com aquell en què:

- La competència comunicativa és l'objectiu del procés d'ensenyament i aprenentatge.
- La interacció entre els aprenents i l'entorn és l'objectiu de les pràctiques didàctiques.
- Es concedeix gran importància al desenvolupament de les estratègies de la interacció.
- S'atorga un caràcter globalitzador a les quatre habilitats bàsiques.

Però, a més, considerem que un enfocament comunicatiu implica també:

1. Reflexionar sobre la realitat plurilingüe de molts països.
2. Defendre el plurilingüisme europeu.

vine

3. Tindre en compte algunes aportacions de transcendència didàctica, com ara:

- La importància pedagògica que té partir dels coneixements lingüístics que posseïx l'alumnat.
- El substrat que presenta.

El nostre sistema educatiu, conscient d'esta gran contribució, s'ha nodrit d'estes últimes aportacions i ha plantejat un model d'ensenyament-aprenentatge de la llengua en què la comunicació és l'objecte i el mitjà de les pràctiques educatives.

Pensem que si alguna cosa pot definir les llengües és, precisament, el seu valor i finalitat comunicatius. Ara bé, si en la vida quotidiana exercim l'acte de la comunicació en contextos diferents i amb finalitats diverses, just serà que portem al camp de la didàctica el que, de manera natural, realitzem en la nostra vida diària.

Molts són els autors que defenen esta idea, com Jim Cummins, el qual, en el Primer Congrés de l'Escola Valenciana, va apuntar, entre moltes altres coses, que els xiquets i les xiquetes no poden aprendre una llengua si no tenen l'oportunitat d'escoltar-la en diversos contextos significatius. També Lucio Nussbaum insistix en la necessitat d'utilitzar la llengua en contextos ben variats, i induïx d'este plantejament la conveniència de treballar a l'aula el que es coneix com a *actes de parla*. Helena Calsamiglia comenta, al seu torn, que les habilitats comunicatives s'adquirixen en contacte amb les formes de vida de cada cultura i, d'igual manera, Amparo Tusón planteja la necessitat d'una didàctica on els usos de la llengua siguen adequats a les situacions concretes en què es produïx la parla. Podríem continuar apuntant aportacions respecte d'això d'altres investigadors de la talla d'Ignasi Vila, Bourdieu, Hörmann, Halliday, Luria, Bleuca o Vigotski, però este no és l'objecte; per això, ens limitarem a citar-los en la mesura que suposen una justificació autoritzada de les idees que exposem.

No obstant, i a pesar de situar-nos en una perspectiva comunicativa de l'ensenyament de les llengües, hem de confessar l'escassa experiència que tenim d'ensenyar una llengua vehicular a escolars de països diferents del nostre. És cert que les aportacions tant experiencials com d'estudis teòrics derivats d'aquelles sobre l'adquisició de les segones llengües ens han servit de gran ajuda, i també ho és que els professors i les professores ens trobem davant d'una situació social i escolar nova. En conseqüència, sentiments com la inseguretad o la confusió comencen a acompanyar-nos en el quefer quotidià.

vine

Hem de reconèixer que estem abocats a una societat multilingüe i que la diversitat lingüística és un fet en l'actualitat. Són ja molts els parlants que tenim necessitat d'utilitzar llengües diferents: la materna, la nostra, la que ens ha conformat el pensament i la manera de conceptualitzar el que ens envolta i altres per a poder comunicar-nos en àmbits diferents al quotidià.

És possible que tots tinguem alguna experiència referent a la necessitat d'utilitzar una llengua diferent de la materna en situacions senzilles o quotidianes i trobar-nos davant del problema de no saber com havia de ser el nostre comportament lingüístic, o, dit amb altres paraules, tindre una formació acceptable en aspectes gramaticals i, no obstant, desconèixer una cosa tan senzilla com pot ser la utilització d'unes fórmules de cortesia. Esta raó seria suficient per a fer-nos reflexionar sobre el tipus de continguts que considerem bàsics perquè, almenys els escolars de llengua materna diferent de la nostra puguen aconseguir una integració tan ràpida com siga possible.

- **Selecció dels continguts: variables**

La selecció dels continguts ha de ser una conseqüència, almenys, d'estes variables:

- A. Les característiques de l'alumnat.
- B. La perspectiva lingüística en què ens posicionem i que en el nostre cas queda clar que és la comunicativa.
- C. L'enfocament pedagògic que considerem adequat.

Estes tres variables ens condicionaran no sols els continguts, sinó també el model d'activitats.

Respecte a les característiques de l'alumnat, nosaltres hem considerat interessant dirigir el material que presentem a xiquets i xiquetes que oscil·len entre huit i deu anys i que desconeixen totalment el valencià o el castellà, encara que també pot ser utilitzat per alumnat de més edat i que parle qualsevol llengua.

vine

Partint, per tant, del fet que ens trobem davant de xiquets i xiquetes que desconeixen una o les dos llengües oficials de la Comunitat Valenciana, ens hem vist condicionades a seguir un enfocament pedagògic en què es conjugue l'orientació comunicativofuncional amb l'aprenentatge de l'anàlisi del funcionament de la nostra llengua.

En conseqüència, cada una de les unitats didàctiques de la proposta queda dividida en dos grans parts:

- la primera part està orientada a aconseguir la competència comunicativa, partint de l'aprenentatge de les principals funcions de la llengua, i,
- la segona pretén que l'alumnat adquirisca la lectoescriptura relacionant-la, sempre, amb la situació comunicativa inicial.

Tant en una part com en l'altra hem intentat introduir el text com a unitat de comunicació, de manera que, des del principi, l'alumnat siga conscient de com són de significatives les seues adquisicions i pugua progressar amb èxit.

Com es pot comprovar, les activitats que s'oferixen en este material són actives per si mateixes i dotades d'un caràcter sociocomunicatiu. Des del principi, l'alumne o l'alumna aprendrà estructures sintàctiques imprescindibles en la comunicació de la vida quotidiana, donant-li sentit al vocabulari que va adquirint.

Un altre aspecte que cal ressaltar en les unitats és el que fa referència a la primera llengua de l'alumnat. Coherents amb la idea que els escolars immigrants han de continuar estimant la seua llengua, hem volgut dedicar un espai perquè l'alumnat estranger continue utilitzant-la. D'esta manera, comprovaran que la seua llengua també és valorada per la comunitat escolar i, a més, els companys i companyes podran introduir-se en el coneixement d'altres llengües diferents de la pròpia, i s'establirà així una interrelació lingüística real i un enriquiment comunicatiu per a tots.

Com es pot comprovar, cada unitat didàctica acaba amb un apartat titulat **Vocabulari**. Este apartat té l'objectiu de recopilar vocabularis temàtics en llengües diferents. D'esta manera, els col·legis podran disposar d'un material lèxic molt útil per a posteriors activitats, així com també d'un recurs que facilitarà la comunicació amb futurs alumnes procedents del mateix país.

vine

Abans de donar pas a la planificació de les unitats, voldríem puntualitzar que el material que presentem no ha de ser considerat de manera exclusiva. És a dir, és un material que ha de ser compaginat amb altres plantejaments didàctics com ara els projectes de treball o l'organització curricular per tasques.

Seguint les aportacions de T. Marbà, U. Ruiz, I. Miret o M. Siguan, exposarem algunes orientacions que considerem d'especial interès.

- A. No podem oblidar que ens trobem amb criatures que desconeixen la nostra llengua, cultura i costums, amb l'agreujant que, normalment, tenen pocs recursos econòmics.
- B. Diversos estudis realitzats en l'àmbit europeu sobre el temps aproximat que els xiquets i xiquetes immigrants necessiten per a dominar la llengua del país d'acollida demostren que no ho aconseguixen abans de cinc anys. Això significa que l'escola ha d'oferir una ajuda quasi permanent a estos escolars per a aconseguir el seu desenrotllament acadèmic.
- C. Encara que al principi els escolars immigrants hagen d'abandonar l'aula de referència, l'escola ha de dur a terme estes tasques dins d'un programa més global i amb la finalitat que estiguen el mínim temps possible separats dels seus companys i companyes, per a facilitar la incorporació dels escolars al currículum ordinari al més prompte possible.
- D. Les possibilitats d'interaccions en la llengua de l'escola és la variable que més incidix en l'escolar immigrant en l'adquisició d'esta, així com també en la seua integració social.
- E. Hem de ser conscients de les dificultats que tenim en les aules per a formar grups homogenis de xiquets i xiquetes.
- F. Caldrà que el conjunt del centre seleccione i consensue uns coneixements bàsics.
- G. El desenrotllament acadèmic i lingüístic dels escolars és més significatiu si els pares treballen conjuntament amb l'escola. És convenient, per tant, animar les famílies a participar perquè perceben l'escola com un mitjà d'ajuda per a la seua integració social.

vine

- H. Al principi, les classes hauran de ser fonamentalment orals i ajudades amb molt de suport visual per a reforçar el que es parla.
- I. Els programes d'aprenentatge de la llengua amb caràcter d'urgència es realitzen de manera que es repetisquen els continguts, encara que de manera variada, en activitats diferents i, sempre que siga possible, comunicatives i funcionals.
- J. La memorització de cançons i poemes facilitarà l'assimilació d'estructures sintàctiques.
- K. Convé que el professor o professora parle amb freqüència amb l'alumnat, utilitzant un llenguatge senzill i recursos no verbals per a fer-se entendre.
- L. És convenient crear en tot moment un ambient relaxat que transmeta seguretat a l'alumnat.
- M. Sempre que un xiquet o xiqueta faça un esforç per a intentar comunicar-se amb qualsevol altre subjecte de la classe, s'ha de valorar positivament.

3. 2. Blocs temàtics per a un curs escolar

L'aprofitament didàctic d'este material és molt senzill. Està pensat perquè els xiquets i xiquetes puguen treballar de forma autònoma, però, sens dubte, el suport del docent és fonamental per a establir interaccions a l'aula, per a reproduir entre tota la classe els diàlegs que han après, per a revisar les activitats, etc.

Les unitats didàctiques es dividixen en diversos apartats, que conformen un desplegable en el CD-Rom. Entre els apartats destaquem:

- **Aprén**

Totes les unitats contenen diversos **Aprén**. Amb estos es pretén que els xiquets i xiquetes s'acosten de forma molt clara i visual al contingut lingüístic que es pensa treballar. S'oferix en els **Aprén** una situació comunicativa molt relacionada amb la vida quotidiana

vine

de l'alumnat, en la qual les imatges oferixen un suport visual evident; d'esta manera, la comprensió de la situació garantix la comprensió de la llengua. A més, tots els diàlegs estan locutats perquè els xiquets i xiquetes puguen escoltar-los totes les vegades que desitgen, i es familiaritzen amb la fonètica de la llengua que estan aprenent.

Tots els diàlegs s'escolten primer i es lliguen després. Així, els xiquets i les xiquetes s'acostumen a escoltar la llengua i poden confirmar després les seues hipòtesis de significat al veure els diàlegs escrits. Encara que hi ha vegades que se'ls demana expressament que repetisquen, és important que s'acostumen sempre a fer-ho després d'escoltar les locucions i, quan ja estiguen més familiaritzats amb la llengua, també abans per a comprovar la dicció.

• Activitats

Posteriorment, cada una de les situacions comunicatives que s'aborden en els **Aprén** porten associades activitats per a repassar i refermar la llengua que s'està aprenent.

Els xiquets i xiquetes podran saber en cada moment en quina activitat es troben, ja que en la part superior de la pantalla hi ha tantes circumferències roges com activitats componen eixe **Aprén**. Les circumferències es convertixen en un cercle roig per a indicar-nos l'activitat concreta en què ens trobem.

En cada una de les unitats hem elaborat una sèrie d'activitats en què pretenem desenrotllar:

- Funcions comunicatives indicades en el pla de treball de cada unitat, que responen a les necessitats prioritàries que pot tindre un alumne a l'arribar a un país desconegut. L'aprenentatge de cada una de les funcions es planteja per mitjà d'activitats contextualitzades i partint de suport visual. El professor o professora podrà planificar altres situacions que reforcen l'aprenentatge sempre que ho estime oportú.
- Exponents lingüístics introduïts en les unitats a través de diferents contextos i per mitjà de diferents canals. La generalització es facilitarà si s'inicia l'aprenentatge en grup reduït i posteriorment es referma en el grup de referència.

vine

A més de les propostes que ací s'oferixen, el material d'este CD-Rom pot ampliar-se amb altres activitats. Suggestim les següents:

- Inventar una frase a partir d'una imatge.
- Explicar el que passa en una escena il·lustrada.
- Completar frases a partir del context lingüístic.
- Formar frases a partir d'una estructura donada.
- Donar instruccions.

Les nocions gramaticals

S'inclouen de forma progressiva en les diferents unitats, i es corresponen amb els continguts que l'alumne ha d'adquirir per a integrar-se al grup de referència.

Les activitats que hem proposat per a l'adquisició d'estes nocions partixen d'imatges, d'una audició o de qüestions amb un text reduït, per a intentar-ne facilitar d'esta manera la realització individual i l'aprenentatge.

Com a exemple, indiquem altres activitats i recursos que el professor o professora podrà utilitzar per a refermar l'aprenentatge dels continguts propis de cada unitat:

- Identificar el dibuix d'una targeta amb el seu significat.
- Agrupar imatges relacionades.
- Agrupar paraules de la mateixa família o del mateix camp semàntic.
- Posar els noms als objectes que apareixen en una escena.
- Completar frases tenint en compte que la paraula que falta està il·lustrada.
- Domini de dibuix–nom.
- Cartes d'objectes.
- Cartes de camps semàntics.
- Cartes de famílies de paraules.
- Completar la frase o les frases d'un text.
- Completar diàlegs.

vine

• La meua llengua

En este apartat l'alumnat escriu i conta coses en la seua llengua semblants a les que està aprenent en valencià o en castellà.

L'objectiu d'este apartat és doble. D'una banda es pretén introduir continguts que aporten al conjunt de l'alumnat informació sobre aspectes de les cultures que conviuen a l'aula: hàbits d'alimentació, formes de saludar, etc.; així es podran mostrar particularitats dels països d'origen, evitant d'esta manera que l'escolarització de l'alumne siga únicament un procés d'assimilació. L'alumne se sentirà possiblement més acceptat si observa que els companys aprecien i respecten la seua pròpia cultura. D'altra banda, és sabut que el domini de la llengua pròpia té una gran importància a l'hora de conèixer les altres: com més coneixem la nostra pròpia llengua, major és la competència lingüística que podem adquirir en altres; molts dels aprenentatges lingüístics són comuns al conjunt de les llengües.

• He après

En cada unitat hem cregut convenient formular activitats, que cada alumne o alumna realitzarà individualment, a fi que tant el professor com l'alumne puguen obtindre informació sobre els continguts adquirits, així com també de les dificultats que ha pogut trobar al llarg del procés d'ensenyament i aprenentatge. Eixe aspecte desenrotlla estratègies metacognitives que són fonamentals perquè l'aprenentatge siga significatiu.

Seria recomanable que el docent comentara amb cada xiquet o xiqueta individualment i en grup els resultats del seu treball una vegada realitzada l'activitat, així com també el procés que ha seguit en la seua realització; tot això els ajudarà a ordenar, refermar i generalitzar els aprenentatges.

• Llegir i escriure

Com ja s'ha mencionat, l'aprenentatge de la lectoescriptura està dirigit a alumnat que desconex totalment la llengua vehicular del país receptor, però que sí que té adquirida la lectoescriptura en la llengua materna.

vine

En les unitats desenrotllades, este apartat se sudividix en tres parts:

- La paraula
- La frase
- El text

Per a fer l'anàlisi de la paraula, es partix d'aquelles que resulten familiars i funcionals per a l'alumnat i es contextualitzen en situacions i imatges quotidianes. Només les primeres unitats contenen este apartat, ja que es considera que una vegada iniciada l'alfabetització en castellà i en valencià, s'emfatitza l'ús de frases i, sobretot, de textos. En tot cas, el docent, si ho considera necessari, pot continuar ampliant este apartat.

Les frases i els textos, a més d'ajudar l'alumnat a construir noves frases i textos, pretenen refermar les funcions comunicatives, els exponents lingüístics i les nocions gramaticals programades en les unitats.

La construcció de les frases i dels textos se'ls planteja inicialment a partir d'un model; posteriorment, s'oferixen diferents activitats per a reforçar i aplicar els coneixements adquirits a noves situacions de manera més autònoma. Este aspecte és fonamental, perquè permet conèixer primer les estructures lingüístiques amb models molt clars i evidents pel context en què s'oferixen, i que, a l'estar molt pautats, permeten una major autonomia en els aprenentatges i una aplicació més fàcil a noves situacions. Naturalment, quan el ritme d'aprenentatge de l'alumne ho requerix, el professor pot plantejar activitats de reforç semblants a les de la unitat.

• **Vocabulari**

En este bloc hem recopilat el vocabulari i els exponents lingüístics més importants que apareixen en la unitat, de manera que l'alumnat hi puga recórrer sempre que desitge realitzar una consulta.

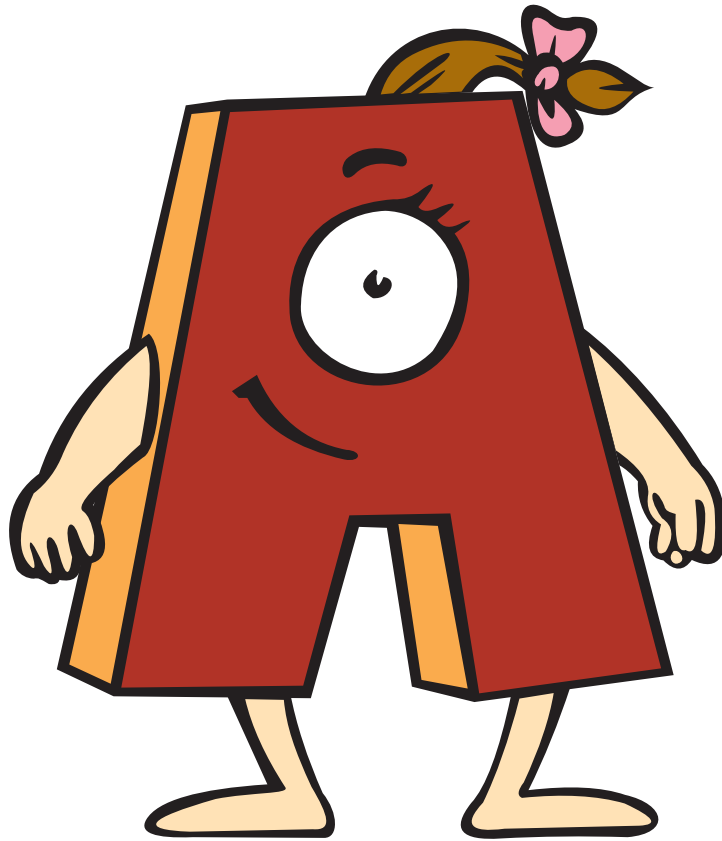
vine

Per a facilitar la comprensió, ho escriu també en la seua pròpia llengua i pot donar-la a conèixer als companys i companyes i al professorat. D'esta manera podrà establir un altre vincle de comunicació.

A més del vocabulari, hem introduït activitats en què l'alumne ha d'utilitzar la llengua materna; amb això hem pretés que la tinga sempre present, que no l'oblidi, que la compartisca amb les persones de l'entorn i que senta que en el centre es respecta la pluralitat lingüística i cultural i que el seu aprenentatge es considera un signe d'enriquiment.

continguts

vine

educAció
interCULTURAL

vine

● Unitat 1. Presentació

FUNCIONS COMUNICATIVES	EXPONENTS LINGÜÍSTICS	NOCIONS	LECTOESCRITURA	INTERCULTURALITAT
<ul style="list-style-type: none"> · Saludar · Despedir-se · Presentar-se · Identificar-se 	<ul style="list-style-type: none"> · Hola · Bon dia · Bona vesprada · Bona nit · Adéu · Com et dius? · Em dic... · Jo sóc... · El meu nom és... · Tinc ... anys · Sóc de... · Visc en el carrer... 	<ul style="list-style-type: none"> · Nom propi · Nocions temporals · Numerals: de l'1 al 10 · Verbs: <i>ser</i> i <i>tindre</i> 	<ul style="list-style-type: none"> · Alfabet: majúscules i minúscules · Anàlisi de la paraula: paraula, síl·laba i fonema · Construcció de frases i textos 	<ul style="list-style-type: none"> · Salutacions utilitzades en diferents països

vine

● Unitat 2. Els meus companys i les meues companyes

FUNCIONS COMUNICATIVES	EXPONENTS LINGÜÍSTICS	NOCIONS	LECTOESCRITURA	INTERCULTURALITAT
<ul style="list-style-type: none"> · Presentar algú · Demanar permís · Saludar · Despedir-se 	<ul style="list-style-type: none"> · On vas? · Puc anar a...? · És el meu amic · És la meua amiga · És el professor de... · És la professora de... · Fins demà · El meu tutor és... · La meua tutora és... 	<ul style="list-style-type: none"> · Vocabulari: parts del cos humà · Singular · Plural · Masculí · Femení · Numerals: de l'11 al 30 	<ul style="list-style-type: none"> · Vocal / consonant · Anàlisi de la paraula: paraula, síl·laba i fonema · Construcció de frases i textos 	<ul style="list-style-type: none"> · Com ens presentem en diferents països

vine

● Unitat 3. La meua classe

FUNCIONS COMUNICATIVES	EXPONENTS LINGÜÍSTICS	NOCIONS	LECTOESCRPTURA	INTERCULTURALITAT
<ul style="list-style-type: none"> · Demanar informació · Acceptar una cosa · Rebutjar una cosa 	<ul style="list-style-type: none"> · En classe hi ha... · En classe tenim... · Això és... · Tens...? · Sí, jo tinc... · No, jo no tinc... · Per a què servix? · Servix per a... · On està? 	<ul style="list-style-type: none"> · Singular / plural · Vocabulari del tema · Numerals: del 30 al 50 · Negació · Conceptes temporals · Hores · Diccionari 	<ul style="list-style-type: none"> · Anàlisi de la paraula: paraules, síl·labes i fonemes · Construcció de frases i textos 	<ul style="list-style-type: none"> · Les coses de la classe en moltes llengües

vine

● Unitat 4. El meu col·legi

FUNCIONS COMUNICATIVES	EXPONENTS LINGÜÍSTICS	NOCIONS	LECTOESCRITURA	INTERCULTURALITAT
<ul style="list-style-type: none"> · Demanar permís · M'agrada · No m'agrada 	<ul style="list-style-type: none"> · Què és el que més t'agrada? · El que més m'agrada és... · Què és el que menys t'agrada? · El que menys m'agrada és... · Hui ens toca... · A mi m'agrada... · Podem eixir a...? · Puc anar a...? 	<ul style="list-style-type: none"> · Vocabulari del tema · Horari · Dies de la setmana · Els colors · Concordança · Gènere / nombre 	<ul style="list-style-type: none"> · Anàlisi de la paraula: paraules, síl·labes i fonemes · Construcció de frases i textos amb dificultat progressiva 	<ul style="list-style-type: none"> · El col·legi en el meu país

vine

● Unitat 5. Un dia en el meu col·legi

FUNCIONS COMUNICATIVES	EXPONENTS LINGÜÍSTICS	NOCIONS	LECTOESCRITURA	INTERCULTURALITAT
<ul style="list-style-type: none"> · Descripció física de les persones · Descripció d'espais 	<ul style="list-style-type: none"> · En la... hi ha pocs... · En el... hi ha poques... · En la... hi ha moltes... · En el... hi ha · Molts... · Com és...? · Quants...? · Si vull agafar un... vaig a... 	<ul style="list-style-type: none"> · Vocabulari: dependències del centre · Menú · Dies de la setmana · Mesos de l'any · Accions habituals de l'aula: verbs infinitius · Adjectius 	<ul style="list-style-type: none"> · Anàlisi de la paraula: paraules, síl·labes i fonemes · Construcció de frases i textos 	<ul style="list-style-type: none"> · Com és el nostre col·legi · El que ens agrada menjar

vine

● Unitat 6. La meua família

FUNCIONS COMUNICATIVES	EXONENTS LINGÜÍSTICS	NOCIONS	LECTOESCRITURA	INTERCULTURALITAT
<ul style="list-style-type: none"> · Presentar familiars · Reconéixer familiars · Respondre amb cortesia · Preguntar per la identificació d'una persona · Respondre la pregunta · Descriure 	<ul style="list-style-type: none"> · Estos són... · Esta és... · Este és... · Et presente... · Encantada de... · Per fi et coneixem · Hola, com estàs? · Molt bé, gràcies. I vostés? · És el teu... · Sí, és mon... · És molt... · No és mon... és el seu... · Esta és ma... i estos són els meus... 	<ul style="list-style-type: none"> · Noms propis de persones · Noms de peces de roba · Pronoms demostratius · Determinants possessius · Vocabulari de la família · Vocabulari de la roba 	<ul style="list-style-type: none"> · La frase · Formació de gèneres textuais · La nota · Invitació a un aniversari 	<ul style="list-style-type: none"> · Diferents tipus de presentacions

vine

● Unitat 7. Ma casa

FUNCIONS COMUNICATIVES	EXONENTS LINGÜÍSTICS	NOCIONS	LECTOESCRITURA	INTERCULTURALITAT
<ul style="list-style-type: none"> · Interpretar el plànol d'una casa · Identificar objectes d'una casa · Localitzar els objectes en l'espai que li corresponga · Descriure vivendes · Descriure el carrer · Identificar productes en les botigues 	<ul style="list-style-type: none"> · Açò és · La... està en... · El... està en... · El... està prop de... · El... està lluny de... · Ma casa és... · Té... 	<ul style="list-style-type: none"> · Plànol de la casa · Dependències de la casa · Lluny / prop · Gran-mitjana-xicoteta · Passat, present i futur del verb <i>viure</i> · Vocabulari referit a botigues i els seus productes 	<ul style="list-style-type: none"> · Formació de frases · Gèneres textuais · Anunci publicitari de la venda d'una casa · Text descriptiu 	<ul style="list-style-type: none"> · La vivenda al país d'origen

BIBLIOGRAFIA

- ARNAU, J. (1985). *La educación bilingüe*. Barcelona: ICE/HORSORI.
- BAKER, C. (1997). *Fundamentos de educación bilingüe y bilingüismo*. Madrid: Cátedra.
- BERNARDO CARRASCO, J. i BASTERRETCHÉ, J. (1995). *Técnicas y recursos para motivar a los alumnos*. Madrid: Rialp.
- BLECUA, J. M. (1982). *Qué es hablar*. Barcelona: Salvat.
- BOURDIEU, P. (1985). *¿Qué significa hablar?* Madrid: Akal.
- CAMPS, A. (1993). «Didáctica de la lengua: la emergencia de un campo científico específico». *Infancia y aprendizaje*, núm. 62-63, p. 209-215.
- CAMPLIGIO, A. i RIZZI, R. (1997). *Cooperar en clase. Ideas e instrumentos para trabajar en el aula*. Col. Colaboración Pedagógica núm. 6. Morón de la Frontera: MCEP.
- CARBONELL, F. (1995). *Inmigración: diversidad cultural, desigualdad social y educación*. Madrid: MEC.
- CASALMIGLIA, H. «El estudio del discurso oral», en *Signos* núm. 38.
- CASSANY, D.; LUNA, M. i SANZ, G. (1993). *Ensenyar llengua*. Barcelona: Graó.
- COLL, C. (1987). *Psicología y curriculum*. Barcelona: Laia. (Nova edició, 1991. Barcelona: Paidós).
- (2001). «Lenguaje, actividad y discurso en el aula», en C. COLL, J. PALACIOS i A. MARCHESI (Comps.) *Desarrollo psicológico y educación. Vol 2. Psicología de la educación escolar*. p. 387-413. Madrid: Alianza Editorial.
- COLL, C. i MARTÍN, E. (2003) «La educación escolar y el desarrollo de las capacidades», en C. COLL i E. MARTÍN. *Aprender contenidos, desarrollar capacidades* (p. 13-51). Madrid: Edebé.
- COLOMER, T. i CAMPS, A. (1991). *Ensenyar a llegir, ensenyar a comprendre*. Barcelona: Rosa Sensat-Edicions 62. [Publicació en castellà: *Enseñar a leer, enseñar a comprender*. Madrid: Celeste-MEC, 1996]
- CUMMINS, J. (1983). «Interdependencia lingüística y desarrollo educativo de los niños bilingües». *Infancia y aprendizaje*, núm. 21.
- FABRA, Mª L. (1994). «Técnicas de grupo para la cooperación». *Aula Práctica Secundaria* núm. 19. Barcelona: CEAC.
- GIMENO SACRISTAN, J. (1993). «Curriculum y diversidad cultural». *Revista Educación y sociedad*, núm. 11.

- GRAU, J. «La diversidad de la vida escolar y las transiciones». *Kikiriki* núm. 48, p. 16-20.
- HALLIDAY, M. A. K. (1982). *Exploraciones sobre las funciones del lenguaje*. Barcelona: Ed. Médica y Técnica, S.A.
- HÖRMANN, H. (1982). *Quiere decir y entender*. Madrid: Gredos.
- JOHNSTON, M. (1997). «El significado de la colaboración: más allá de las diferencias culturales». *Kikiriki*, núm. 46, p. 36-41.
- LODI, M. «Aprende a colaborar». *Kikiriki* núm. 46, p. 71-72.
- LURIA, A. R. (1980). *Conciencia y lenguaje*. Madrid: Pablo del Río.
- MATE, N. «Trabajo en grupo cooperativo y tratamiento a la diversidad». *Aula* núm. 51. Barcelona: Graó.
- MIRET, I. i RUIZ BIKANDI, U. (1997). «El proyecto lingüístico de centro». *Textos de Didáctica de la Lengua y de la Literatura*, núm. 13, p. 5-8.
- PÉREZ ESTEVE, P. i ROIG ESTRUCH, V. (1997). «Una propuesta de acercamiento entre la comprensión y la producción oral en una lengua extranjera». *LOGOI, Revista de Lenguas*, núm. 5, p. 25-35.
- PÉREZ ESTEVE, P. i ZAYAS, F. (2003). «La lengua y la literatura en el desarrollo de las capacidades de los alumnos», en C. COLL i E. MARTÍN. *Aprender contenidos, desarrollar capacidades* (p. 103-126). Madrid: Edebé.
- PUJOLÀS i MASSET, P. (2001). *Atención a la diversidad y aprendizaje cooperativo en la educación obligatoria*. Madrid: Aljibe.
- RAMOS, L. (1995). *La motivación y el trabajo cooperativo: condiciones y estrategias para mejorar el aprendizaje*. Valencia: Generalitat Valenciana.
- RUIZ BIKANDI, U. (2000). *Didáctica de la segunda lengua en educación infantil y primaria*. Madrid: Síntesis.
- TUSON, A. (1988). «El comportament comunicatiu: l'anàlisi conversacional», en A. BASTARDAS i J. SOLER (eds) *Sociolingüística i llengua catalana*. Barcelona: Empúries.
- VYGOTSKY, L. (1995). *Pensamiento y lenguaje*. Barcelona: Paidós. [Publicació en anglés en 1986. Publicació original en rus en 1934].

